

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ DAİRE

KABUL EDİLEBİLİRLİK HAKKINDA KARAR

Başvuru no: 74161/11

Ümit GÜL v. Türkiye

10 Temmuz 2012 tarihinde,

Başkan

Françoise Tulkens,

Yargıçlar

Danute Jociene,

Dragoljub Popovic,

Işıl Karakaş,

Guido Raimondi,

Paulo Pinto de Albuquerque,

Helen Keller,

ve Daire yazı işleri müdür yardımcısı Françoise Elens-Passos'un katılımıyla oluşturulan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (İkinci Dairesi), 25 Ekim 2011 tarihli başvuru ile ilgili yapılan müzakereler sonrasında aşağıdaki kararı vermiştir:

OLAY VE OLGULAR

1. Başvuran T.C. vatandaşı olup 1981 doğumludur ve Ankara'da ikamet etmektedir. Başvuran, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi [AİHM veya Mahkeme olarak anılacaktır] önünde, Ankara'da görev yapan avukat F. H. Ulusoy tarafından temsil edilmektedir.

A. Davanın Koşulları

2. Başvurunun kendine özgü koşulları, başvuran tarafından ifade edildiği şekilde, aşağıdaki gibi özetlenebilir:

3. Başvuran, başvurunun işleme konulduğu sırada Silahlı Kuvvetler'de astsubay olarak görev yapmaktaydı.

4. Başvuran, 11 Ağustos 2011 tarihinde konferanstan izinsiz çıkmıştır.

5. Albay M.A., 12 Ağustos 2011 tarihinde başvurunu disiplinsizlik eyleminden dolayı suçlamış ve başvurandan savunmasını sunmasını talep etmiştir.

6. İlgili şahıs, 15 Ağustos 2011 tarihinde savunmasını sunmuştur.

7. Albay, 16 Ağustos 2011 tarihinde başvurunu "amir veya üst rütbeli diğer askerlere itaatsizlik" nedeniyle başvurunu Askeri Ceza Kanunu'nun hükümlerine

dayanarak bir gün göz hapsi ile cezalandırmıştır. Ayrıca, geceyi geçirebilmesi için kışladaki 214 numaralı odanın kendisine ayrıldığı da bildirilmiştir.

8. Başvuran 21-22 Ağustos 2011 tarihlerinde cezasını çekmiştir.

B. İlgili İç Hukuk Kuralları

9. 477 sayılı Kanununun 38. maddesi göz hapsi cezasının niteliklerini açıklamaktadır:

“Subaylar, astsubaylar, sivil personel, uzman jandarma ve uzman erbaşlar hakkında:

I. Göz hapsi cezalarında:

- Resmi daire, kışla, eğitim alanları ile sair yerlerdeki hizmetlerine devam ederler.
- Hizmetin bitiminden sonra hiçbir yere gidemezler. Kışlada veya resmi odalarda kalırlar.
- Hizmete ilişkin olanlar dışında hiçbir ziyaret kabul edemezler.”

10. Askeri Yüksek İdare Mahkemesi'nin yetki alanının düzenlendiği 1602 sayılı Kanun'un 21. maddesinin 3. paragrafı şunu öngörmektedir:

“Cumhurbaşkanının, Yüksek Askeri Şura'nın tasarrufları ve Sıkıyönetim Komutanlarının 1402 sayılı Kanunda yazılı tasarrufları ile disiplin suç ve tecavüzlerinden ötürü disiplin amirlerince verilen cezalar yargı denetimi dışındadır.”

ŞİKÂYETLER

11. Başvuran Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. paragrafını ileri sürerek, bir günlük göz hapsine bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından değil de askeri üstü tarafından çarptırılması nedeniyle şikâyet etmektedir.

HUKUKİ DEĞERLENDİRME

12. Başvuran, aleyhinde karar verilen bir gün göz hapsi cezasının bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından değil de askeri üstü tarafından verilmesinin Sözleşme'nin 5. maddesine aykırı olarak özgürlükten yoksun bırakılmayı teşkil ettiğini ileri sürmektedir.

13. Mahkeme, Sözleşme'nin yalnızca siviller için değil, silahlı kuvvetler mensupları için de geçerli olduğunu hatırlatmaktadır. Sözleşme'nin 1. ve 14. maddelerinde, Sözleşmeci Devletlerin “yargılama yetkisi içinde bulunan herhangi bir kimsenin”, “hiçbir ayırım yapılmaksızın”, Sözleşme'nin I. Bölümü'nde yer alan hak ve özgürlüklerden yararlanması gerektiği belirtilmektedir. Askerlik hizmetini, zorla çalıştırma ya da zorunlu çalışmadan ayrı tutan Sözleşme'nin 4. maddesinin 3. paragrafının b) fıkrası, Sözleşme'deki güvencelerin, daha sonra genel bir kural olarak, askerleri de kapsayacağını onaylamaktadır. Bu, toplanma ve örgütlenme özgürlüğünün silahlı kuvvetler mensupları tarafından kullanılması hususunda Devletin özel sınırlamalar getirebilmesine imkân tanıyan Sözleşme'nin 11. maddesinin 2. paragrafı *in fine* için de geçerlidir.

14. AİHM somut olayda Sözleşme'nin ilkelerini yorumlarken ve uygularken, askeri koşulların özelliklerini ve bunun silahlı kuvvetler mensuplarının durumu üzerindeki etkilerini/sonuçlarını göz önünde bulundurmalıdır.

15. Mahkeme bu ön incelemeler sayesinde, başvuran tarafından sunulan şikâyeti inceleyecektir.

16. Askeri disiplin sistemi, doğası gereği, sivil şahısların hak ve özgürlüklerine konulamayacak sınırlamaların, silahlı kuvvetler mensuplarına konulmasına imkân vermektedir. Benzer sistemin varlığı, kendiliğinden Sözleşmeci Devletlerin yükümlülüklerine aykırı düşmemektedir. Dolayısıyla askeri disiplin, Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. paragrafının kapsamı dışında değildir. Aslında bu paragraf, Sözleşme'nin 1. ve 14. maddeleri ışığında okunmalıdır; ayrıca Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. paragrafında özgürlükten yoksun bırakma şartlarında yer alan “belirtilen haller dışında” ifadesi de özgürlükten yoksun bırakma hallerinin sınırlı sayıda olduğunu göstermektedir. (*Quinn v. Fransa*, 22 Mart 1995, § 42, A serisi, no.311; *Labita v. İtalya* [BD], no. 26772/95, § 170, AİHM 2000-IV).

17. Bir disiplin cezası ya da tedbiri, bu durumda, Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. paragrafını ihlal edebilmektedir.

18. Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. paragrafında “özgürlük hakkı” ifadesi kullanılırken, bu ifade ile kişinin fiziksel özgürlüğü amaçlanmaktadır. Bu paragraf, bir kimseyi keyfi olarak özgürlüğünden yoksun bırakılmasına karşı koruma amacını taşımaktadır (*Bozano v. Fransa*, 18 Aralık 1986, § 54, A serisi no. 111; *Amuur v. Fransa*, 25 Haziran 1996, § 50; *Karar ve hüküm derlemeleri* 1996-III; *Vasileva v.*

Danimarka, no.52792/99, 25 Eylül 2003, §§ 32-33; *Ilaşcu ve diğerleri v. Moldova ve Rusya* [BD], no.8787/99, §461, AİHM 2004-VII; *Assanidze v. Gürcistan* [BD], no.71503/01, § 171, AİHM 2004-II; *McKay v. Birleşik Krallık* [BD], no.543/03, § 30, AİHM 2006-X, ve *Mooren v. Almanya* [BD], no. 11364/03, 9 Temmuz 2009, § 76).

19. Bir kimsenin Sözleşme'nin 5. maddesi anlamında özgürlüğünden yoksun bırakılıp bırakılmadığını belirleyebilmek için kişinin içinde bulunduğu somut durumdan hareket etmek gerekmektedir. Askerlik hizmeti, aslında kendi başına Sözleşme bakımından özgürlükten yoksun bırakılmayı teşkil etmemektedir; zira Sözleşme'nin 4. maddesinin 3. paragrafının b) fıkrasında askerlik hizmeti açıkça kabul edilmektedir. Oysa askerlik hizmetinin gerekleri, silahlı kuvvetler mensuplarının seyahat özgürlüklerine daha geniş sınırlamalar konulmasını gerektirmekle birlikte, getirilen kısıtlamalar Sözleşme'nin 5. maddesi kapsamına girmemektedir. Bu bağlamda, her Devlet kendi askeri disiplin sistemini düzenlemekle yetkili olup, bunu gerçekleştirirken belirli bir takdir yetkisine sahiptir. Sözleşme'nin 5. maddesinin devletlerden aşmamalarını istediği sınırlar, askerler ve siviller için aynı değildir. Bir sivil şahsa uygulandığı zaman özgürlükten yoksun bırakma olarak nitelendirilebilecek bir disiplin cezası ya da tedbiri, asker kişilere uygulandığında aynı niteliği taşımayabilmektedir. Bu nedenle, tedbirin uygulanacağı olayın içeriği büyük önem arz etmektedir (*Austin ve diğerleri v. Birleşik Krallık* [BD], no. 39692/09, 40713/09 ve 41008/09, § 59, 15 Mart 2012). Bununla beraber bu tür bir ceza ya da tedbir, Sözleşmeciler Devletlerin silahlı kuvvetlerindeki normal yaşam şartlarından açıkça ayrılan kısıtlama biçimini aldığı anda, Sözleşme'nin 5. maddesi hükümlerinden kurtulamaz. Bunun böyle olup olmadığını tespit etmek için, tartışma konusu ceza ya da tedbirin niteliği, süresi, etkileri ve uygulanma tarzı gibi çeşitli faktörler dikkate alınmalıdır (*Engel ve diğerleri v. Hollanda*, 8 Haziran 1976, § 59, A serisi no.22; *Guzzardi v. İtalya*, 6 Kasım 1980, §§ 92-93, A serisi no.39; *Storck v. Almanya*, no.61603/00, § 71, AİHM 2005-V, ve *Medvedyev ve diğerleri v. Fransa* [BD], no.3394/03, § 73, AİHM 2010).

20. AİHM bu önermelere dayanarak, somut olayda başvurana uygulanan bir günlük göz hapsinin, özgürlükten yoksun bırakma sayılamayacağı kanısındadır. Aslında bu tür bir cezaya çarptırılan askerlerin mesai saatleri dışında askeri binalarda veya başka bir kamusal alanda kalma zorunlulukları varsa da, bu kişiler bir yere kapatılmamakta ve görevlerini yapmaya devam etmektedirler (yukarıdaki 9. paragraf); bu kişiler, askeri

yaşamın olağan sistemi içinde kalmaya az çok devam etmektedirler (bkz. aynı anlamda, *Engel ve diğerleri*, yukarıda anılan, §§ 61 ve 62).

21. Bundan dolayı, tüm bu belirtilen hususlar ışığında AİHM, somut olayda belirtilen göz hapsi cezasının, Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. paragrafı bakımından problem teşkil edecek nitelikte olmadığı sonucuna varmaktadır.

22. Sonuç olarak, başvuranın şikâyeti açıkça dayanaktan yoksun olup, Sözleşme'nin 35. maddesinin 3. ve 4. paragrafları uyarınca reddedilmelidir.

Bu gerekçelere dayanarak, AİHM oybirliğiyle,

Başvurunun kabul edilemez olduğuna *karar vermiştir*.

Françoise Elens-Passos
Yazı İşleri Müdür Yardımcısı

Françoise Tulkens
Başkan

*Adalet Bakanlığı Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü İnsan Hakları Daire Başkanlığı tarafından Türkçe'ye çevrilmiş olup, gayri resmi tercümedir.